

УДК 316.44

Д. А. МАТЮХІН

ПРОЦЕС СОЦІАЛІЗАЦІЇ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ СТИЛЮ ЖИТТЯ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРАКТИК МОЛОДІ

Інтегроване поняття молоді як соціокультурної групи включає такі ознаки і характеристики: 1) вікові межі (від 14 до 35 років); 2) соціально-психологічні особливості (надбання особистісної ідентичності через засвоєння різних соціальних ролей, встановлення нових соціальних відносин, посилення впливу нових референтних груп, розвиток рефлексії та інтроспекції, отримання емоційної незалежності); 3) специфіка соціального статусу, рольових функцій і соціокультурної поведінки; 4) специфіка самовизначення, самоорганізації, самоідентифікації молоді як специфічної групи; 5) професійне самовизначення й самореалізація (вибір професії, навчання та початок професійної діяльності); 6) специфіка процесу соціалізації, в якому поєднується соціальна адаптація й індивідуалізація. Виходячи з теоретичного аналізу особливостей молоді як соціокультурної групи, можна зазначити, що провідною умовою формування життєвого стилю в молодому віці є процес соціалізації, який на цьому віковому етапі являє собою процес активної соціальної взаємодії та формування власної Я-концепції.

Ключові слова: соціальна взаємодія, соціалізація, молодь, соціалізаційні технології, рефлексія, самоатребуція.

Молодь як найбільш чутлива до стану екзистенційної невизначеності виступає тією соціальною групою, яка буде носієм соціокультурного й духовного потенціалу українського суспільства. У цьому сенсі для молоді характерні такі процеси: психофізіологічне дозрівання, входження в соціум, професійне навчання й професійне становлення, освоєння соціальних норм, ролей, позицій, набуття ціннісних орієнтацій і соціальних установок при активному розвитку самосвідомості, творчій самореалізації, постійному особистому виборі власного індивідуального життєвого шляху.

З погляду сучасного соціального пізнання важливим видається розгляд змісту основних підходів до визначення поняття «молодь». Дослідженням молоді як соціальної групи, її особливостям в соціальній структурі суспільства присвятили свої праці І. Андрєєва, К. Барбакова, О. Барбакова, В. Гаврилюк, А. Гавріна, І. Ільїнський, І. Кон, Т. Кононова, М. Костко, В. Лісовський, Л. Сокупянська, Ж. Тощенко та ін. Окремо доцільно зауважити, що низка європейських і російських дослідників (С. Бразевич, І. Василевич, К. Господінов, І. Ільїнський, Ф. Малер, В. Мілянський, В. Павловський, Л. Розенмайер) говорять про окрему науку про молодь – ювенологію, підкреслюючи специфіку молоді та її диференціацію за соціальними ознаками. У науковому розумінні ювенологія – це міждисциплінарна наука, пов'язана з вивченням молоді як соціально-

демографічної групи, що поєднує філософський, соціологічний, психологічний, політологічний, культурологічний, фізіологічний й інші підходи. Серед праць зарубіжних дослідників теоретичний та практичний інтерес у дослідженні проблем молоді мають праці Е. Дюркгейма, Е. Еріксона, К. Мангейма, А. Маслоу, Ж. Менделя, М. Мід, Т. Парсонса, М. Пейна, П. Сорокіна, Н. Смелзера, В. Тернера, М. Тітлейя та ін.

Однак єдиної думки щодо визначення цього поняття на сьогодні немає, тому що за головну ознаку беруть різні аспекти формування особистості й діяльності молоді людини в різних сферах суспільного та особистого життя.

Мета статті – розкрити процес соціалізації як умову формування стилю життя та соціальних практик молоді.

Одне з перших визначень поняття «молодь» у вітчизняній соціології було надано В. Лісовським: «Молодь – покоління людей, що проходять стадію соціалізації, засвоюють, а в більш зрілому віці вже засвоїли, освітні, професійні, культурні й інші соціальні функції; залежно від конкретних історичних умов вікові критерії молоді можуть коливатись від 16 до 30 років» [11, с. 48]. Термінологічно точніше визначення було дано І. Коном: «Молодь – соціально-демографічна група, що виділяється на основі сукупності вікових характеристик, особливостей соціального становища і зумовлених тим і іншим соціально-психологічних властивостей. Молодість, як визначена фаза, етап життєвого циклу біологічно універсальна, але її конкретні вікові межі, пов'язаний з нею соціальний статус і соціально-психологічні особливості мають соціально-історичну природу і залежать від суспільного устрою, культури і притаманних даному суспільству особливостей соціалізації» [10, с. 85].

С. Оленич тлумачить молодь у цілому як окрему соціально-демографічну групу, яка вирізняється за сукупністю вікових характеристик, особливостей соціального становища та зумовлених соціально-психологічних якостей, що визначаються суспільним устроєм, культурою, закономірностями соціалізації, вихованням в умовах певного суспільства [15, с. 77]. В. Чупров розуміє молодь як «соціально-демографічну групу, виділену на основі зумовлених віком особливостей соціального стану молодих людей, їх місця і функцій у соціальній структурі суспільства, специфічних інтересів і цінностей» [22, с. 7–8]. Це визначення більш пов'язане з такою ознакою, як відмінності в способі життя, ціннісних орієнтаціях, коли молодь набуває духовних, трудових, морально-ціннісних основ не тільки свого соціального майбутнього, а й суспільства в цілому, що відображається в специфіки життєвого стилю молоді як соціальної практики.

О. Каретна проаналізувала різні підходи до визначення поняття «молодь». Так, дослідниця зазначає: «...у соціально-психологічному підході

молодь – це певний вік зі своїми біологічними особливостями і психологічними стосунками, і тому вона має всі особливості вікового класу. Згідно з конфліктологічним підходом молодь – це важкий, повний стресів і надзвичайно важливий період життя. У рольовому підході молодь – це особлива поведінкова фаза в житті, коли вони більше не грають (дитячих) ролей і водночас не є повноправними носіями ролей дорослого. У рамках субкультурного підходу молодь – це група зі своїм специфічним способом життя, стилем поведінки, культурними нормами і цінностями. У соціалізаційному підході молодь – це період соціального зростання, первинної соціалізації, головна мета молоді – самовизначення, персоналізація. У суб'єктивному підході молодь – спрямованість у майбутнє, оптимізм, життєлюбність, жадання діяльності, відчуття себе (енергійним) молодим незалежно від реального віку. У межах процесуального підходу молодь – це той, хто не досконалий, не інтегрований, перебуває в стані становлення, формування» [9, с. 289].

На сьогодні в науковій дослідницькій практиці важливим питанням є визначення вікових меж цієї соціально-демографічної групи. В Соціологічній енциклопедії підкреслено, що «молодість – процес, у рамках якого вік соціально конструюється, інституціоналізується й контролюється історичними та культурними особливостями. Відповідно хронологічні границі молодості залежать від суспільно-історичного розвитку, культури, способів і форм соціалізації, характерних для цього суспільства. У різні історичні епохи вікові межі молодості істотно відрізнялися. Розрізняються вони в традиційних і постіндустріальних суспільствах, у зв'язку з процесом акселерації. У соціології найчастіше нижня вікова межа визначається між 14–16, а верхня – між 25–29 роками» [20, с. 674].

Існує також нормативно-юридичний критерій визначення віку молоді як соціальної групи суспільства. Згідно із сучасним українським законодавством, до молоді належать особи у віці з 14 до 35 років [6]. Основні характеристики цього життєвого періоду: нестабільність соціального й економічного становища, матеріальна залежність від родини або системи соціального забезпечення. Тобто цей віковий період закінчується з набуттям соціальної зрілості, де як критеріїв виступають завершення процесу освіти й здобуття професії, початок самостійного трудового життя, матеріальна незалежність від батьків, вступ у шлюб і народження першої дитини, одержання політичних і громадянських прав.

Однак, варто відзначити, що молодь також можна поділити на декілька груп, що відповідають ступеню досягнення соціальної зрілості. Так, Б. Бондарець виділяє три основні групи [3, с. 33]:

1) підліткова група (молодь до 19 років) – в основному учні середніх шкіл, професійних училищ, середніх спеціальних закладів і перших курсів

ЗВО. Економічна залежність від старшого покоління передбачає лояльне ставлення до ціннісних орієнтацій і норм поведінки оточення, але незакінченість процесу формування світогляду й інформаційна відкритість, скоріше навіть незахищеність свідомості призводять до формування ціннісних орієнтацій, що включають взаємовиключні цінності, що потім може проявлятися в запереченні будь-яких соціальних правил і норм, у нігілізмі;

2) молодь у віці 20–25 років – переважно студенти й молоді люди, які завершують або завершили професійну підготовку. Процес засвоєння соціальних норм, традицій суспільства в цьому віці вже проходить свою активну фазу, але формування ціннісних орієнтацій триває у зв'язку з активізацією практичної діяльності молодих людей;

3) молодь у віці 26–35 років – молоді люди, які вже зробили професійний вибір, мають певну кваліфікацію та деякий професійний досвід і, як правило, вже мають власну родину.

Практична діяльність індивіда змушує переглядати сформовані ціннісні орієнтації. Отже, для автора критеріями виділення цих вікових груп молоді виступили: а) провідна діяльність (навчання, професійна діяльність); б) інститут соціалізації; в) сформованість ціннісної сфери особистості; г) матеріальна незалежність і емоційна автономія.

Х. Ремшидт розглядає період дорослішання від 12–14 до 20–24 років. При цьому в цьому періоді виділяють дві фази: фази втрати дитячого статусу й фази реорганізації, в рамках якої індивід повністю відкидає статус дитини і прагне до досягнення статусу дорослого [16].

Отже, інтегроване поняття молоді як соціокультурної групи включає такі ознаки і характеристики: 1) вікові межі (від 14 до 35 років); 2) соціально-психологічні особливості (надбання особистісної ідентичності через засвоєння різних соціальних ролей, встановлення нових соціальних відношень, посилення впливу нових референтних груп, розвиток рефлексії та інтроспекції, отримання емоційної незалежності); 3) специфіка соціального статусу, рольових функцій і соціокультурної поведінки; 4) специфіка самовизначення, самоорганізації, самоідентифікації молоді як специфічної групи; 5) професійне самовизначення і самореалізація (вибір професії, навчання і початок професійної діяльності); 6) специфіка процесу соціалізації, в якому поєднується соціальна адаптація та індивідуалізація.

Виходячи з теоретичного аналізу особливостей молоді як соціокультурної групи, можна зазначити, що провідною умовою формування життєвого стилю в молодому віці є процес соціалізації, який на цьому віковому етапі являє собою процес активної соціальної взаємодії та формування власної Я-концепції. Для подальшого аналізу структурних складових стилю життя сучасної молоді розглянемо поняття «соціалізація» і виокремимо

механізми соціалізації, що впливають на формування життєвого стилю як соціальної практики.

Значний внесок у розвиток теорії соціалізації зробили такі науковці: Л. Виготський, Б. Вульф, Е. Еріксон, М. Йорданський, І. Кон, Ж. Піаже, С. Розум. Проблеми соціалізації молоді висвітлено в працях А. Бандури, Ф. Гіддінса, Е. Дюркгейма, Г. Зіммеля, Ч. Кулі, Г. Леббона, Дж. Міда, Р. Парка, Т. Парсонса, Г. Тарда, Т. Шибутані та ін. Зараз в Україні соціалізацію досліджують Г. Авер'янова, Н. Дембицька, М. Лукашевич, Н. Лавріненко, М. Москаленко та ін.

Автором терміна «соціалізація» щодо людини є американський соціолог Ф. Гіддінгс, який у 1887 р. в книзі «Теорія соціалізації» вжив його в значенні, близькому до сучасного, – «розвиток соціальної природи або характеру індивіда, підготовка людського матеріалу до соціального життя» [14, с. 13].

Аналізуючи численні концепції соціалізації, О. Мудрик виділяє два основні підходи до розуміння сутності соціалізації. Так, у першому підході підкреслюється пасивна позиція людини в процесі соціалізації, а сама соціалізація інтерпретується як процес адаптації індивіда до суспільства, яке формує кожного свого члена відповідно до його культури й ціннісно-нормативної системи. Цей підхід має назву суб'єкт-об'єктний, оскільки суспільство – суб'єкт впливу, а людина – його об'єкт. Ґрунтуючись на суб'єкт-суб'єктному підході, соціалізацію можна трактувати як розвиток і самозміну людини в процесі засвоєння та відтворення культури, що відбувається у взаємодії людини зі стихійними й цілеспрямовано створюваними умовами життя на всіх її вікових етапах [14, с. 17–18].

С. Харченко подає декілька визначень цього поняття. Так, під соціалізацією розуміють розвиток і самореалізацію людини протягом усього життя в процесі засвоєння й відтворення культури суспільства; процес становлення особистості, навчання та засвоєння індивідом цінностей, норм, установок, зразків поведінки, притаманних суспільству, соціальній спільноті, групі; процес і результат засвоєння та активного відтворення індивідом соціального досвіду у спілкуванні та діяльності [21, с. 11]. Кожне з визначень за своїм змістом передбачає взаємодію особистості й суспільства з метою розвитку особистості.

Розглянемо коротко основні з них. Згідно з теорією З. Фрейда, соціалізація полягає а приборканні вроджених інстинктів, виявлення яких суперечить цивілізованому способу життя, шляхом інтеріоризації соціальних регламентів [23, с. 524–547]. Сучасне розуміння соціалізації як перетворення просто людини на особистість у результаті засвоєння нею норм співжиття людей і тим самим інтеграції в соціальні інституції суспільства дав Т. Парсонс. Як доповнення до його концепції можна розглядати ідею

«соціального навчання», висловлену деякими представниками біхевіоризму (Дж. Доллардом, Б. Скіннером). Модель «міжособистісного спілкування», згідно з якою індивід, дивлячись на себе очима інших і засвоюючи в результаті багатьох інтеракцій правила співжиття (Ч. Кулі, Дж. Мід), розглядають як один із засобів соціалізації [18, с. 101–103]. Когнітивна модель соціалізації (Л. Кольберг, Ж. Піаже) зводиться до розвитку свідомості та самосвідомості дитини у процесі оволодіння образним і абстрактним мисленням. Соціалізація полягає у створенні у свідомості зразків когнітивних схем, які індивід адаптує до нового досвіду за допомогою рівноваги [18, с. 105–107].

Під соціалізацією Е. Кузьмін розуміє «входження особистості в групу на основі таких механізмів, як наслідування, навіювання, конформізм, свідоме дотримання зразків, вплив масових засобів комунікації» [21, с. 12–13]. За О. Мудриком, соціалізація – розвиток і самореалізація людини впродовж усього життя в процесі засвоєння й відтворення культури суспільства [21, с. 12–13]. Г. Андреева вважає, що соціалізація є двобічним процесом, який містить, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків; з іншого – процес активного відтворення індивідом систем соціальних зв'язків за рахунок його активної діяльності, активного включення в соціальне середовище [1, с. 257].

Вітчизняний дослідник О. Безпалько пропонує таке формулювання дефініції соціалізації: процес входження людини в суспільство разом із її соціальними зв'язками та інтеграцією в різні типи соціальних спільнот, унаслідок чого відбувається становлення соціального індивіда [7, с. 79].

В адаптивно-розвивальній концепції М. Лукашевича поєднані поняття соціалізації та соціальної адаптації. Автор визначає соціалізацію особистості як «процес становлення особистості як суспільної істоти, під час якого налагоджуються різноманітні зв'язки особистості з суспільством, засвоюються орієнтації, цінності, норми, відбувається розвиток особистісних властивостей, формуються активність та цілісність особистості, набувається соціальний досвід, що нагромаджений людством за весь період розвитку» [12, с. 113].

Отже, сутність соціалізації полягає в поєднанні пристосування й відокремлення людини в умовах конкретного суспільства. Як відзначає М. Грінченко, соціальна адаптація передбачає узгодження вимог і очікувань соціального середовища щодо людини з її установками й соціальною поведінкою; узгодження самооцінок і домагань людини з її можливостями та реаліями соціального середовища. Відокремлення є процесом автономізації людини в суспільстві. Результат цього процесу виявляється у потребі людини мати власні погляди (ціннісна автономія), потребі мати власні

прихильності (емоційна автономія), потребі самостійно вирішувати особисті питання, здатність протистояти життєвим ситуаціям, які заважають її саморозвитку, самовизначенню, самореалізації та самоствердженню (поведінкова автономія). Ефективна соціалізація передбачає певний баланс адаптації та відокремлення [4].

В цілому, розглянуті дефініції соціалізації дозволяють розглядати цей процес як: 1) саморозвиток особистості; 2) засвоєння цінностей, норм і схем поведінки; 3) адаптацію індивіда до соціального середовища; 4) формування особистості за заданим ідеальним типом. Отже, соціалізація являє собою, з одного боку, засвоєння соціальних зразків поведінки, ролей, певних соціальних позицій, соціального статусу, традицій, норм і цінностей, з іншого – це процес формування власного соціокультурного досвіду й соціопсихологічної ідентичності. У процесі соціалізації від соціуму до індивіда здійснюється трансляція для засвоєння цінностей, норм і установок, а також цілеспрямований або стихійний вплив і соціальний контроль. Разом з тим на індивідуальному рівні здійснюється прийняття соціокультурного досвіду, завдяки чому формуються особистісні структури. Отже, соціалізацію можна розглядати як системотвірний процес поряд зі стратифікацією. Процес соціалізації багато в чому зумовлений способом функціонування інститутів соціалізації і їх потребою в ефективному передаванні соціального досвіду [24]. При цьому індивід не просто засвоює соціальний досвід, але й перетворює його, тобто для успішної соціалізації необхідні три складові: очікування, зміна поведінки і бажання відповідати очікуванням. І. Солоднікова пропонує об'єднати фактори успішної соціалізації в два блокиа [19, с. 63–75]: 1) соціальні фактори, які відображають соціально-культурний аспект (набір статусів і ролей, сукупність соціальних інститутів, в рамках яких індивід може сформувати свої соціальні якості); 2) індивідуально-особистісні фактори, які визначаються етапом життєвого індивіда.

Таким чином, процес соціалізації виступає умовою формування стилю життя індивіда, сутністю якого є включення в соціальні відносини та соціальну взаємодію (формування соціальної ідентичності, засвоєння цінностей і норм), що пов'язано із соціальною адаптацією, а також індивідуалізація соціально-психологічних установок і поведінкових паттернів.

Серед основних механізмів соціалізації особистості А. Мудрик виділяє такі [25]:

– традиційний (стихійна соціалізація) механізм, тобто засвоєння людиною норм, еталонів поведінки, поглядів, стереотипів, які характерні для її родини і найближчого оточення. Це засвоєння відбувається, як правило, на неусвідомленому рівні за допомогою фіксації, некритичного сприйняття панівних стереотипів;

– інституційний механізм, який функціонує в процесі взаємодії людини з інститутами суспільства і різними організаціями, спеціально створеними для її соціалізації;

– стилізований механізм, що діє в рамках певної субкультури – комплексу морально-психологічних рис і поведінкових проявів, типових для людей певного віку або певного професійного чи культурного прошарку, який у цілому створює стиль життя й мислення тієї чи іншої вікової, професійної або соціальної групи;

– міжособистісний механізм, що функціонує в процесі взаємодії людини із суб'єктивно значущими для неї особами. В його основі лежить психологічний механізм міжособистісного перенесення завдяки емпатії, ідентифікації, рефлексії й екзистенційного натиску.

Суттєвим механізмом соціалізації особистості є механізм ідентифікації. Так, А. Бандура вважає, що ідентифікація належить до процесу копіювання думок, почуттів або дій іншої людини, яка є моделлю [2]. М. Герберт розглядає ідентифікацію як процес, за допомогою якого один суб'єкт уподібнюється до іншого, переймаючи цінності, погляди, установки і життєвий досвід, а також специфічні форми його поведінки [5]. В рамках символічного інтеракціонізму основи дослідження ідентифікації як механізму соціалізації були закладені в працях Ч. Кулі і Дж. Міда. Дж. Мід розглядав ідентифікацію як результат соціальної взаємодії. Як інструмент ідентифікації індивіда з групою він вводить поняття «узагальнений інший» [13, с. 224–227].

Структура ідентифікації включає поведінковий, когнітивний і емоційний компоненти. Головними функціями ідентифікації як механізму розвитку особистості і Я-концепції є: 1) формування самосвідомості; 2) формування соціально значущих особистісних якостей; 3) інтеріоризація норм, стереотипів, ролей, ціннісних орієнтацій, смислових установок, мотивів і через них регуляція поведінки. Таким чином, ідентифікація з погляду авторів різних концепцій особистості виступає як механізм освоєння соціального досвіду.

Механізми соціалізації пов'язані із рефлексією. В рамках нашого дослідження досить продуктивною є позиція І. Семенова [17, с. 203–217] і С. Степанова, на думку яких, рефлексія здійснюється в чотирьох основних аспектах: комунікативному, кооперативному, особистісному та інтелектуальному. Перші два аспекти характерні для колективних форм діяльності й опосередкованих процесів спілкування та соціальної взаємодії, інші два – індивідуальних форм мислення і свідомості.

Висновки. Аналіз теоретичних поглядів на сутність соціалізаційних механізмів молоді надав змогу виділити зовнішні й внутрішні механізми процесу соціалізації молоді. Зовнішніми механізмами процесу соціалізації

молоді є: 1) засвоєння соціального досвіду, соціальних ролей, установок і цінностей; 2) соціальна взаємодія й міжособистісне спілкування; 3) вплив референтної групи або соціальної ситуації. Внутрішніми механізмами є такі: 1) ідентифікація як процес ототожнення зі значущим іншим і формування особистісної та соціальної ідентичності; 2) самоатрибуція – приписання собі певних соціальних якостей; 3) рефлексія – критичне осмислення індивідом своїх соціально-психологічних якостей і патернів поведінки в проблемно-конфліктних ситуаціях соціальної взаємодії; 4) соціальне порівняння; 5) інтеріоризація як засвоєння оцінок інших людей соціальних і психологічних якостей особистості в процесі соціальної взаємодії.

Список використаної літератури

1. Андреева Г. М. Социальная психология. Москва: Аспект-пресс, 1996. 376 с.
2. Бандура А. Теория социального научения. Санкт-Петербург: Евразия, 2000. 320 с.
3. Бондарець Б. Б. Молодь як об'єкт і суб'єкт соціокультурних процесів у сучасному українському суспільстві: аксіологічний аспект. *Наукові праці. Соціологія*. 2013. Вип. 213. Т. 225. С. 31–34.
4. Грінченко М. Феномен соціалізації молоді в умовах інформаційного суспільства. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. 2016. Вип. 1. С. 70–79.
5. Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції: навчальний посібник. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 310 с.
6. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05.02.1993 № 2998-ХІІ. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2998-12> (дата звернення: 16.09.2018).
7. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І. Д. Звереві. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с.
8. Лисовский В. Л. Советское студенчество. Социологические очерки. Москва: Мысль, 1990. 216 с.
9. Каретна О. О. Сучасні підходи до визначення поняття «молодь». *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (кер. авт. кол.), Л. І. Кормич (ред.), М. А. Польовий (відп. секр.) та ін.; ОНЮА, Південноукр. центр гендер. проблем*. Одеса, 2009. Вип. 37. С. 287–291.
10. Кон И. С. В поисках себя: Личность и ее самосознание. Москва: Политиздат, 1987. 366 с.
11. Лисовский В. Л. Советское студенчество. Социологические очерки. Москва: Мысль, 1990. 216 с.
12. Лукашевич М. П. Соціалізація: виховні механізми і технології. Київ: ІЗМН, 1998. 112 с.
13. Мид Дж. Г. Интернализированные другие и самость. Американская социологическая мысль: Тексты / под ред. В. И. Добренкова. Москва: Изд-во МГУ, 1994. С. 224–227.
14. Мудрик А. В. Социальная педагогика: учеб. для студ. пед. вузов / под ред. В. А. Сластенина. 3-е изд., испр. и доп. Москва: Академия, 2000. 200 с.
15. Оленич С. Р. Молодь як об'єкт і предмет наукової рефлексії: гуманітарно-методологічний дискурс (бібліографічний аналіз). *Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр.* Чернівці: Рута, 2007. Вип. 352–353. Філософія. С. 73–77.

16. Ремшидт Х. Подростковый и юношеский возраст. Проблемы становления личности. Москва: Мир, 1994. 319 с.
17. Семенов И. Н., Савенкова И. А. Рефлексивно-психологические аспекты развития и профессионального самоопределения личности. *Мир психологии*. 2007. № 2. С. 203–217.
18. Смелзер Н. Социология. Москва: Феникс, 1994. 688 с.
19. Солодникова И. В. Социализация личности: сущность и особенности на разных этапах жизни. *Социологические исследования*. 2007. № 2. С. 63–75.
20. Социологическая энциклопедия: в 2 т. / гл. ред. В. Н. Иванов; Национальный общественно-научный фонд. Москва: Мысль, 2003. Т. 1. 694 с.; Т. 2. 863 с.
21. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2006. 320 с.
22. Чупров В. И. Молодежь: духовное производство в условиях риска. *Вестник российского университета дружбы народов: социология*. Москва, 2004. № 6–7. С. 7–17.
23. Фрейд З. Вступ до психоаналізу / пер. з нім. Київ: Основи, 1998. 709 с.
24. Greeson Johanna K., Foster P. Youth and the transition to adulthood. The theoretical and conceptual basis for natural mentoring. *Youth & Society*. 2013. March. P. 40–51.
25. Nora S., Minc A. The Computerisation of Society. A Report to the President of France. Cambridge, L., 1980. 286 p.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2018.

Матюхин Д. А. Процесс социализации как условие формирования образа жизни и социальных практик молодежи

Интегрированное понятие молодежи как социокультурной группы включает следующие признаки и характеристики: 1) возрастные границы (от 14 до 35 лет); 2) социально-психологические особенности (приобретение личностной идентичности через усвоение различных социальных ролей, установление новых социальных отношений, усиление влияния новых референтных групп, развитие рефлексии и интроспекции, получение эмоциональной независимости); 3) специфика социального статуса, ролевых функций и социокультурного поведения; 4) специфика самоопределения, самоорганизации, самоидентификации молодежи как специфической группы; 5) профессиональное самоопределение и самореализация (выбор профессии, обучение и начало профессиональной деятельности); 6) специфика процесса социализации, в котором сочетаются социальная адаптация и индивидуализация. Исходя из теоретического анализа особенностей молодежи как социокультурной группы, можно отметить, что ведущим условием формирования жизненного стиля в молодом возрасте является процесс социализации, который на данном возрастном этапе представляет собой процесс активного социального взаимодействия и формирования собственной Я-концепции.

Ключевые слова: социальное взаимодействие, социализация, молодежь, социализационные технологии, рефлексия, самоатребуция.

Matyukhin D. The Process of Socialization as a Condition of Formation of Youth Lifestyle and Social Practices

Therefore, the integrated concept of youth as a socio-cultural group includes the following features and characteristics: 1) age limits (14 to 35 years); 2) socio-psychological features (acquisition of personal identity through assimilation of different social roles, establishment of new social relations, strengthening of influence of new reference groups, development of reflection and introspection, gaining emotional independence); 3) specificity of social status, role functions and socio-cultural behavior; 4) specificity of self-determination,

self-organization, self-identification of youth as a specific group; 5) professional self-determination and self-realization (choice of profession, training and start of professional activity); 6) the specificity of the process of socialization, which combines social adaptation and individualization.

Based on the theoretical analysis of the characteristics of youth as a sociocultural group, it can be noted that the leading condition for the formation of life style at a young age is the process of socialization, which at this age stage is a process of active social interaction and the formation of their own self-concept. The analysis of theoretical views on the essence of youth socialization mechanisms allowed to distinguish external and internal mechanisms of the process of youth socialization. External mechanisms of youth socialization process are: 1) assimilation of social experience, social roles, attitudes and values; 2) social interaction and interpersonal communication; 3) the influence of the reference group or social situation; internal mechanisms: 1) identification as a process of identification with a significant other and formation of personal and social identity; 2) self-attribution – the attribution of certain social qualities; 3) reflection – a critical reflection on the individual of their socio-psychological qualities and patterns of behavior in problem-conflict situations of social interaction; 4) social comparison; 5) internalization as assimilation of other people's assessments of social and psychological qualities of the individual in the process of social interaction.

Keywords: *social interaction, socialization, youth, socialization technologies, reflection, self-absorption.*